

hannes' vierde hoofdstuk blijkt, uit datzelfde Kapernaüm de koninklijke hoveling naar Kana gereisd om van Jezus genezing te vragen voor zijn doodzieken jongen.

Toen heeft die vader in zijn angst tot den Heiland geroepen: „Heere, kom af, eer mijn kind sterft!”

Die hoveling wist niet anders of Jezus' macht was gebonden aan Zijn plaatselijke tegenwoordigheid. Jezus zou de reis naar Kapernaüm moeten meemaken, daar hij het ziekbed van den jongen moeten staan, wellicht den ijenden knaap moeten betasten, om dan misschien het een of andere tooverwoord te spreken. Dan zou de koorts verdwijnen.

We weten, dat Jezus toen niet anders heeft gezegd dan: „Ga heen, uw zoon leeft”, en dat het aanvankelijk geloof in het hart van dien hoveling zoo wonderlijk is gesterkt, doordat juist op dat oogenblik van Jezus' ontmoeting de koorts bleek geweken te zijn.

Het ware wel vreemd, indien het gerucht van deze wonderlijke genezing niet tot den hoofdmans over honderd in datzelfde Kapernaüm zou zijn doorgedrongen.

En er is in zijn ziel meer dan een voorbijgaande indruk gewekt. Hij geloóft met een levend, krachtig geloof, dat Jezus machtig is, zóó te doen.

Wanneer hij, de Heiden, de naar de wet onreine, schroomt Jezus in zijn huis te ontvangen, laat hij zijn vrienden zeggen: „Heere, neem de moeite niet, ik ben het niet waard U te ontvangen of te ontmoeten, zeg het met een woord en mijn knecht zal genezen worden. Want...”

Nu is zoo merkwaardig de vorm, waarin deze Romeinsche hoofdmans zijn geloof belijdt.

Er is geen woord in nagepraat.

Het is alles eigen taal.

Soldatentaal.

Deze officier is officier en hij kleedt de geestelijke, onzienlijke dingen in het gewaad van eigen dagelijksch leven.

Vreugde, smart, gezondheid, ziekte, leven en dood ziet hij vóór zich als één groot leger, gewoon aan stipte tucht.

Den Heiland ziet hij als den grooten opperbevelhebber, die het nu maar te zeggen heeft, wiens woord wet is in het groote levensleger, op wiens enkele zeggen alle levenskrachten zich bewegen en Zijn wil volbrengen.

Dan behoeft Jezus ook niet persoonlijk naar het huis van den hoofdmans te komen. Indien Hij maar een woord wilde spreken.

Dat woord is genoeg.

Wat kort te voren in het geval van den hoveling gebleken is, heeft de hoofdmans in het geloof gezien.

Dat heeft hij doorvoeld.

Dat heeft hij doorleefd.

Dat is door zijn ziel heengegaan.

En nu zegt hij het zoo teekenend.

In eigen taal.

En als de Heiland die geloofstaal van den hoofdmans hoort, is er in Hem de blijde verwondering, die getuigt: „Ik zeg ulieden, ik heb zoo groot een geloof zelfs in Israël niet gevonden”.

Er is onder ons groot gebrek aan originaliteit. Ieder meelevend Gereformeerde kent wel een heele reeks van stereotiepe uitdrukkingen in de godsdienstige gesprekken en openbare gebeden van onze geloofsgenooten.

Men hoort ze in Zeeland zoo goed als in Groningen, in de steden zoo goed als in de dorpen. Oorspronkelijk teekenend en krachtig, hebben ze in 't veelvuldig gebruik al haar pracht en kracht verloren.

Het eigenaardige ervan wordt niet meer gevoeld. De teekening ervan wordt niet meer gezien.

De kracht ervan wordt niet meer ervaren.

Dit is méér dan een literair tekort.

Het is méér dan armoede aan vorm.

Er kan zich in openbaren een tekort aan krachtig persoonlijk geloofsleven.

Het is menigmaal gemis aan frisheid.

We nemen de erfenis over zonder dat ze persoonlijk zielsbezit is geworden.

En nu komt het groote gevaar, dat we de geestelijke dingen gaan napraten en onze gebeden ont-aarden in aangeleerde formulieren.

Nu komt het gevaar van de gedaante der godzaligheid, waaruit de kracht is weggevloeid.

Deze officier drukt zich uit in soldatentaal.

Indien een boer eens dorst bezigen termen aan den landbouw ontleend.

Indien een timmerman zijn geloof eens meer nitte in timmermanstaal.

Indien een huismoeder eens van haar geloof getuigde in beelden van het gezin.

Dan kwam er iets van hen zelf in hun geloofsgetuigenis.

We zullen ook deze originaliteit niet mogen overdrijven.

We zijn niet enkel individu maar leven in een gemeenschap.

We mogen ook in geestelijken, godsdienstigen, kerkelijken zin niet te zeer streven naar een apart leventje, in strikte afzondering van elk ander leven. Ook onze geloofstaal mag niet worden: „aller-individueelste expressie van allerindividueelste emotie”.

God roept niet maar enkele personen tot Zijn dienst, maar Hij heeft zich een volk geformeerd, dat Zijn lof vertellen zal.

En als volk, als gemeenschap der heiligen, als kerk hebben we noodig een gemeenschappelijke geloofsbelijdenis, die gemeenschappelijke uitdrukking behoort te zijn van de waarheid, welke we allen samen belijden... accoord van kerkelijke gemeenschap.

Maar als die gemeenschappelijke belijdenis nu niet nagepraat zal worden, maar in onze ziel is ingegaan en persoonlijk eigendom is geworden, zullen we naast het gemeenschappelijke ook het persoonlijk bezitten.

Onze eigen taal niet in tegenstelling van, maar in harmonie met wat we allen samen belijden.

„Allen”... het is goed! Maar ook: „een iegelijk”.

Indien dan maar in ons leven blijft de hartelijke ootmoed van den hoofdmans uit Kapernaüm.

Onze eigen taal kan zoo spoedig onecht worden.

Als we het gewilde, het gezochte, het gedurfd voor het oorspronkelijke en eigene gaan houden.

Maar dan komt de eigen taal niet meer uit de volle ziel maar uit het naar mooie woorden zoekend hoofd op.

Dan trachten we met onze gewilde vindingen ons zelf te behagen en voor anderen te pronken.

Dan ontstichten we ook meer dan we stichten.

Dan halen we evenzeer het oordeel der onwaarachtigheid over onze ziel.

Deze hoofdmans had kleine gedachten van zich zelf. Hij oordeelde zich Jezus' komst niet waard.

En hij had niet naar een mooie belijdenis van zijn geloof gezocht.

Toch zeide hij het zoo. En dan juist zoo eenvoudig. In dien eenvoud zoo prachtig.

Dat was echt.

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

Een woord van verweer.

Zeer tot mijn leedwezen moet ik de lezers van dit blad lastig vallen met een woord van verweer tegen prof. Obbink, die in „Bergopwaarts” van 8 Jan. l.l. het volgende stukje plaatste:

Onaangename dingen.

Eenigen tijd geleden schreef ik in „Bergopwaarts” over de gezangenkwestie in de Gereformeerde Synode. Dr. de Moor voelde zich daardoor verongelijkt en er volgde eenige correspondentie en een persoonlijk gesprek, dat echter in mijne zienswijze geen verandering bracht.

En nu schrijft Dr. de M. in „de Reformatie” over de bedoelde kwestie een stukje, dat driipt van onwaarheid. Zelfs al schuif ik zooveel maar even mogelijk is, op rekening van misverstand en niet-begrijpen, dan nog blijft er zooveel over voor onoprechtheid, dat ik mijnerzijds moet weigeren hem verder te woord te staan.

H. Th. O.

Zoodra ik dit stukje gelezen had, heb ik prof. Obbink uitgenoodigd, dit geschil door een Eereraad te doen behandelen; aldus samen te stellen, dat door hem en mij ieder een lid werd benoemd, die samen een derde aanwezig. Prof. Obbink weigerde dit, omdat hij geen copie had van de gewisselde brieven en het mondeling onderhoud niet meer te reconstrueeren was. Ik heb toen hem nogmaals verzocht, in de benoeming van zulk een Eereraad te bewilligen, aangezien het onderhoud m.i. zeer wel was te reconstrueeren, de gedrukte stukken er zijn, en ik de brieven van prof. Obbink bewaard heb. Mijmentwege mocht hij beide leden benoemen, die samen een derde aanwezig, want ik vrees niemands oordeel over deze zaak. Wederom weigerde prof. Obbink. Hij bleef bij zijn gevoelen, dat een Eereraad hier geen werk had. De lezers zien, dat het niet aan mij te wijten is, wanneer zij met zulk een kwestie worden lastig gevallen. M.i. had een bespreking met enkele recht-schapen menschen, aan wie beide partijen hun meening hadden kunnen uiteenzetten, gemakkelijk dit geschil kunnen oplossen. In elk geval ware het te beproeven geweest. Nu het mij niet gelukt is, dezen weg in te slaan, moet ik mij wel in het publiek verantwoorden. Ik noodig prof. Obbink uit, dit artikel in „Bergopwaarts” onverkort over te nemen, opdat zijn lezers althans ook den door hem beschuldigde kunnen hooren.

De kwestie, waarover het loopt, zal ik trachten, zoo objectief mogelijk uiteen te zetten. Mijn eenig verweer zal de mededeeling der waarheid zijn, zoo veel doenlijk met de stukken zelve. Natuurlijk kan ik alleen de waarheid geven zooals ik die zie, wetende te schrijven onder het oog van een alwetend God. Wil prof. Obbink mij desondanks „onoprechtheid” verwijten, dan zal ik dit oordeel over het hart aan Hem overgeven, Die alle dingen weet en kan doorgronden.

In „Bergopwaarts” van 18 Sept. l.l. schreef prof. Obbink:

„Een tweede punt is de gezangenkwestie. Een Commissie waarvan Prof. Lindeboom voorzitter was, had bij de Gereformeerde Synode een bundel van 51 gezangen ingediend, met verzoek deze in de Gereformeerde Kerken te doen invoeren, indien hun inhoud Gereformeerd bleek te zijn. Dat zou dus moeten worden onderzocht. Maar Dr. de Moor heeft een finen neus. Ondanks dat de gezangen een ander nummer hadden, had hij al heel spoedig ontdekt, dat de overgrote deel dier gezangen (n.b.!) genomen was uit den Hervormden gezangbundel! En zijn toorn ontstak. In heiligen gver verweet hij de commissie dat zij Hervormds boosheden „listiglijk” te willen invoeren in de Gereformeerde Kerken, en deze besmetten. Toen was natuurlijk het onderzoek naar het al of niet Gereformeerd karakter dier gezangen niet meer noodig, want al waren ze zoo Gereformeerd als Calvijn, ze zijn in zonden ontvangen en in ongerechtigheid geboren. En de banvloek luidde: deze bundel in geen geval! En de Synode besloot dienovereenkomstig... De bezwaarden mogen zich troosten met de gedachte, dat het besluit in elk geval anti-Hervormd is.”

In een, wat ironisch getint, Ingezonden Stuk vroeg ik prof. Obbink, hoe hij toch aan die wetenschap kwam, want mij was van deze dingen niets bekend. Z. H. G. nam dat stukje niet op, doch antwoordde onder Briefwisseling, dat hij zijn wetenschap dankte aan een verslag in „De Waarheidsvriend” en geen reden had om de juistheid daarvan te betwijfelen.

Aangezien ik vrouwen had in den rechtvaardigheidszin van prof. Obbink, verzocht ik hem toen een mondeling onderhoud om hem deze kwestie toe te lichten, opdat hij zou zien, hoezeer hij mij onrecht had aangedaan. Dit gesprek had plaats op 29 Sept. l.l. en was alleszins vriendelijk. De meening van prof. Obbink aangaande de anti-Hervormde gezindheid, welke mijn synodaal rapport beheerschte, bleek daarop gegrond, dat ik een „men” sprekend invoerde, die zou uitroepen: „nu wordt onder een mom, naar de methode: een vinger geven en de hand nemen, datgene, waarleggen onze vadersen zoo krachtig mogelijk hebben gestreden, en wat een punt van groote betekenis was in de beide reformatische bewegingen van 1834 en 1886, listiglijk bij ons ingevoerd”, om daarmee bedektelijk mijn eigen gevoelens weer te geven. Ik heb hem aanstonds verzekerd, dat ik wars was van zulke methoden; niet de gewoonte had mijn eigen meening onder stoelen of banken te steken of onder een vermomming te publiceren; en dat ik geheel vreemd was aan gevoelens, zooals hij mij had toegedicht. Prof. Obbink heeft mij toen gezegd, dat wanneer inderdaad uit de stukken bleek, dat de zaken zoo stonden, hij zijn beschuldiging zou terugnemen. Om zeker te gaan, zal ik zijn eigen woorden uit zijn brief van 11 Jan. l.l. af laten drukken: „In mondeling gesprek heb ik gezegd: indien ik mijn ongelijk zie, zal ik niet aarzelen dat openlijk te erkennen, maar het feit, dat u de door mij geïncrimineerde woorden anderen in den mond legt, is geen bewijs, dat ze niet uwe meening uitdrukken, want dit pleegt helaas dikwijls de vorm te zijn, waarin men zijn meening kleedt.” Ik meen, dat prof. O. het eenigszins welwillender heeft gezegd, want anders zou ik daarna met hem niet zoo lang vriendschappelijk over andere kwesties hebben gepraat. Als iemand mijn besliste verklaring: 1o. ik heb nooit zulke gevoelens gehad als u mij toedicht, 2o. ik ben het niet eens met wat „men” zegt (in bedoeld rapport), en gebruik dien vorm niet als mijn spreektrampet — niet geloof, blijf ik niet langer met hem praten, want zoo iemand betwijfelt mijn waarheidsliefde. De toezending der stukken was echter iets, wat prof. Obbink mocht vragen, en dit heb ik dan ook, volgens belofte, gedaan.

Het antwoord van prof. Obbink was teleurstellend. „De woorden geven inderdaad de interpretatie, die u er in ons onderhoud aan wildet zien toegekend”, zoo schreef hij 17 Oct. d.v. Mij dunkt, daarmee was de kwestie uit, en had prof. Obbink zijn ongelijk erkend. Doch hij voegde eraan toe: „Maar het zijn niet alleen de gesproken woorden, die den totaalindruk vestigen. Die totaalindruk was bij mij ten slotte steeds weer, dat u zelf dien bundel niet wildet, omdat hij „Hervormd” was.”

Ik heb daarop geantwoord (ik hield helaas geen copie van mijn brieven), dat zulk een oordeel het karakter aantastte, en ik van prof. Obbink mocht verwachten, dat hij, nu hij moest toegeven, dat de woorden inderdaad mij in het gelijk stelden, en ik de mij toegedichte „waarheid achter de waarheid” nadrukkelijk ontkende, zijn vergissing zou herstellen. Prof. Obbink antwoordde daarop d.d. 22 Oct., dat hij mij niet van onoprechtheid beschuldigde, maar slechts beweerde, dat ik een indruk had gewekt, die alleen kon worden weggenomen, indien ik openlijk verklaarde, dat mijn eigen meening een andere was dan die van den bewusten „men”. In een postscriptum voegde hij aan dien brief dit toe: „Geef U mij permissie om in „Bergopwaarts” te verklaren, dat u het beeelemaal geen bezwaar acht, wat u „men” als

bezwaar

zin gaan

Nu d.

missie

zenden.

„Bergop

mij om

schreef

aan ver

particul

sprokens

wilt uit

gaarne

zou ik

respons

Ik heb

werd o

en telk

wonsch

zegging

zetten

had, te

het zwij

opwaart

Derhu

sinuatie

dale co

Hervor

te mog

mondeli

wering

kennen

zijn be

vergissi

Bijlagen

geven,

dicht, c

lijk, da

die bij

Maar „

geen re

In he

en van

prof. O

te staa

het oer

bink of

zeggen:

blijkt

beloofd

POP

Wan

ons zó

taak. I

voor z

gelijk

beelden

overtui

tisch o

zal we

geheim

pen zj

toch o

geloofs

mogelij

tenscha

onderst

de was

ver vo

door I

klarie

van hu

Vergete

eigen s

het Ch

De t

pelijk,

houden

delinge

rekenen

taal zi

te verk

taak o

sprake

niet m

laat st

nooten

De t

van et

keling

ls het

een zi

zichtba

systeem

het be

dat, w

uitgeve

telijke

baseer

hardne

beiden

lijke d

reel prof.

estie Een
tutter was,
bundel van
eze in de
en, indien
Dat zou
de Moor
gezangen
sel spoedig
egen (n.b.)
angbonds!
er verweest
boosheden
elormeerde
natuurlijk
reformoerd
dig, want
Salvin, zo
rechtigheid
ze bundel
enoveraan-
h troosten
eval anti-

den Stuk
lie weten-
gen niets
op, doch
hij zijn
De Waar-
juistheid

rechtvaar-
t ik hem
eze quae-
seerze hij
iad plaats
delijk. De
de anti-
daal rap-
lat ik een
epen: „nu
een vinger
egen onze
gestreden
s was in
1834 en
daarmede
geven. Ik
s was van
nijn eigen
n of onder
ik geheel
mij had
n gezegd,
bleek, dat
iging zou
zijn eigen
af laten
k gezegd:
t narzelen
dat u de
en in den
uwe mees-
e dikwijls
ig kleedt.”
elwillender
met hem
tere quae-
eliste ver-
ens gehad
eens met
n gebruik
— niet ge-
len, want
le. De too-
wat prof.
ook, vol-

teleurstel-
interpre-
rildet zien
d.a.v. Mij
had prof.
ge de eraan
ken woor-
die totaal-
eer, dat u
hij „Her-

elaas geen
oordeel het
ink mocht
geven, dat
k stelden,
de waar-
issing zou
arop d.d.
thheid be-
at ik een
rden weg-
dat mijn
e van den
voegde hij
permissie
lat u het
men” als

bezwaar in den mond legt, dan wil ik in dien zin gaarne onze lezers voorlichten.”

Nu dacht ik er te zijn, want de bedoelde permissie kon ik aan prof. Obbink per keerende post zenden. Deze vervulde echter zijn belofte niet; „Bergopwaarts” bleef zwijgen. Aangemaand door mij om nu te doen wat hij had toegezegd, schreef prof. Obbink mij, dat het „nu zoetjes aan vervelend begon te worden. Indien u de mij particulier gezonden verklaring dat het door u gesprokene niet uw meening was, in het publiek wilt uitspreken, geeft „Bergopwaarts” u daarvoor gaarne de gelegenheid. Wenscht u dat niet, dan zou ik zeggen: laat ons maar ophouden met corresponderen, want we komen geen steek verder.” Ik heb geantwoord, dat het inderdaad vervelend werd omdat prof. Obbink zijn belofte niet hield en tekens nieuwe eischen stelde; voorts, dat ik wenschte te blijven bij zijn boven aangehaalde toezegging en niet per ingezonden stuk wilde recht zetten wat hij zelf moest verbeteren en beloofd had, te zullen doen. Hierop heeft prof. Obbink het zwijgen bewaard, en particulier en in „Bergopwaarts”.

Derhalve meende ik in „De Reformatie” de insinuatie van prof. Obbink, dat de leden der synodale commissie of ik als haar rapporteur „Anti-Hervormd” zouden zijn, te moeten afwijzen, en ook te mogen schrijven: „Ofschoon aan Prof. Obbink mondeling en schriftelijk zijn ongelijk in deze bevestiging is aangetoond, en hij dit heeft moeten erkennen, heeft hij niet ertoe kunnen komen, om zijn belofte te vervullen, dat hij in zijn blad zijn vergissing zou herstellen. Wie de stukken in de Bijlagen onbevooroordeeld leest, zal moeten toegeven, dat gevoelens, als prof. Obbink ons toedicht, ons vreemd zijn. En wij verklaren hier openlijk, dat we ons ervoor zouden schamen, indien die hij ons aanwezig waren geweest; des neen! Maar „Bergopwaarts” schijnt den Gereformeerden geen recht te willen doen.”

In hoeverre dit stukje „druipt van onwaarheid” en van zulk een „onoprechtheid” blijk geeft, dat prof. Obbink moet weigeren mij verder te woord te staan, laat ik nu met goed vertrouwen aan het oordeel van elk lezer over. Indien prof. Obbink ondanks al mijn pertinente verklaringen blijft zeggen: ge bedoelt iets anders dan ge schrijft — blijkt dan, dat hij recht wil doen? En als hij, beloofd hebbende wat ik boven in zijn eigen woor-

den citeerde, nalaat het te doen, terwijl ik de gestelde voorwaarden vervulde, mocht ik dan niet schrijven, dat hij niet ertoe kon komen, zijn belofte te vervullen? Was dat zelfs niet zacht uitgedrukt? Genoeg hiervan. De stukken spraken voldoende duidelijk.

De M.

Kerkelijk Leven en Christelijke Vrijheid. 1)

Ten aanzien van de eeuwenoude vraag naar de rechte verhouding tusschen gezag en vrijheid, is de oplossing nog steeds niet gevonden en wie ook maar eenigszins beseft den geweldigen omvang van het probleem, waarom het hier gaat, zal zeker niet hoopvol gestemd zijn dat wij die oplossing in deze bedeeeling zullen begroeten. Gelijk in de Middeleeuwen de steen der wijzen en in later tijd het perpetuum mobile en de quadratuur van den cirkel de vorschende geesten niet met rust liet en ze tot steeds nieuwen sisyphus-arbeid prikkelde, zoo is het hier in nog veel sterker mate het geval. Wie ook maar even padenki, kan zich daarover nauwelijks verbazen. Want met dit vraagstuk is het maar niet te doen om een flauwe theorie die slechts academische waarde heeft; het is niet de vochtal die diepzinnige wijzgeeren in het strijdperk lokt om een kans te wagen, elkander een doelpunt af te winnen, maar het is bij uitstek een vraagstuk van de praktijk, dat in de menigvuldige verhoudingen in Staat en Maatschappij, in kerk en school zich bijna iederen dag laat gelden, en dat, wat er in deze wereld ook mag wisselen, nooit iets van zijn actualiteit verliest. Zoals de slinger van een klok onophoudelijk heen en weer gaat, zoo schommelt de levensbeweging der tijden rusteloos tusschen deze twee polen, zonder ooit te komen tot de placide rust van een blijvenden evenwichtstoestand.

Ook wij, belijders van den Naam des Heeren, zijn bij de kwesties die dit zoo diep ingrijpend probleem opwerpt, ten nauwste betrokken; ook onze zaak staat hier op het spel. Met name in deze geestelijk zoo onrustige tijden voelen wij dit als aan den lijve. Niet weinige van de moeilijkheden waarmee de kerk onzer dagen heeft te kampen, vinden hier hun oorzaak en tegelijk hun verklaring.

1) Als referaat uitgesproken op den Theologischen School-dag te Kampen 17 Juni 1920.

beelden van dezen overigens ommonten filosoof eenige der belangrijkste Christelijke mysteriën tot een schijnbare redelijkheid waren te brengen.

Ware het niet beter, althans te overwegen, van rationeele verklaring van de heerlijke wonderen der Schrift af te zien en naar een zuiverder Christelijk uitgangspunt voor de wetenschap te streven?

Een beginsel mag niet door deductie, door afleiding, verkregen worden; het moet onmiddellijk gegeven zijn, zich openbaren. De Schrift, objectieve grond van ons geloof, moet een levensbeginsel in ons zelf wekken, en hoewel aan dit proces onze verstandelijke werkzaamheid een belangrijk aandeel heeft, is het toch niet dit, dat de leiding geeft en de uitkomst bepaalt.

De taak der wetenschap is dan ook zich te wachten, althans voorzichtig te zijn, met „gemaakte” beginselen. Wat als beginsel vaak wordt aanvaard, is niet het levende Woord Gods, maar een dood zoet week mengsel, waarin de frissche vrucht van het levende geloof verknoeid en verzoet, maar schijnbaar voor geruimen tijd geconserveerd, als deugdelijke spijs wordt aangeboden. Is het wonder, dat de „echte wetenschap” hiervoor bedankt en het voor „eigen familiegebruik” aan de hereiders terugzend.

Men kent de boomen aan hunne vruchten, en ik zou hier willen bijvoegen, den bodem waarin zij wortelen, aan hunne groeikracht. En dit beeld geldt niet minder voor de wetenschappelijke systemen, die immers als boomen groeien, elk uit één stam, elk uit één zaad.

De ontwikkeling der wetenschap moet bewijzen welk beginsel het juiste was.

Onomstootelijk moge voor ons vaststaan, dat in Gods Woord het fundament, omgrenzing, indeling, het geheele bouwplan der wetenschap vervat is; wanneer wij zelf als zoo onvolmaakte werkers op onzen arbeid zien, dan moge bij een conflict tusschen natuurfeit en systeem ons toch een waarachtig zelfonderzoek, ook naar het beginsel, vóór alles beheerschen. Immers de ervaring heeft geleerd, dat van uit zeer verschillend beginsel een systeem wel altijd zoo is te „maken”, dat het op een temelijk voldoende wijze de bekende feiten verklaren kan. En wanneer de invoeging van een feit niet gemakkelijk geschiedt, zoo wordt van het architectonische plan eerder afgeweken, dan dat de grondslagen worden herzien, de beginselen zelf op hun „echtheid” getoetst.

Het is mede dit maakwerk-karakter, dat in onzen tijd — als een herhaling van vroegere perioden uit de geschiedenis van het denken — zoo velen er toe brengt aan de wetenschap alle gezag, alle zekerheid te onttrekken. Oppervlakkig gedacht, zou men zich van Christelijk standpunt uit, over deze tijdstrooming kunnen verheugen, maar vergeten wij

Het is toch alsof naarmate staatsdwang en staatsbemoeïing al verder om zich heengrijpen en, een polyp gelijk, met hun duizend-en-één maatregelen en verordeningen het sociaal-economisch leven van alle kanten hinnendringen, de moderne mensch die toch, het koste wat het kost, zichzelf wil blijven, op ander terrein allen uitwendigen band hoe langer hoe meer gaat verfoeien en afwerpen. Terwijl de ontwikkeling van de hedendaagsche maatschappij ons, redelijk-zedelijke wezens die wij toch zijn, hoe langer hoe meer tot onderdeelen dreigt te maken in het reusachtig raderwerk van een tot in de kleinste bijzonderheden geperfectioneerd mechanisme, wordt de neiging sterker, op geestelijk gebied de schade in te halen en ons daar, om zoo te zeggen, te wreken over de elders ingeknoete zelfstandigheid en vrijheid van beweging. Het bloed kruip nu eenmaal waar het niet gann kan.

Nu zou het ongetwijfeld even onvolledig als oppervlakkig zijn, indien wij het sterk toenemend subjectivisme van onzen tijd eenig en alleen uit deze reactie verklaarden, maar dat zij als een van de oorzaken daarvan moet meetellen, mag o.i. als vrijwel vaststaande worden aangenomen.

Doch hoe dan ook, welke acties en reacties er al of niet toe hebben medegewerkt, dit subjectivisme is er nu eenmaal en ieder die, op een of andere wijze, op zijn tijd wil inwerken, heeft er terdege rekening mee te houden. En dat het er is, in de veelvormige gestalten waarin wij het om ons heen zien optreden, is voor den gereformeerden belijder nu juist niet een bron van louter vreugde, maar doet hem nogal eens bedenkelijk het hoofd schudden.

Want inderdaad, er is genoeg kwaad van te zeggen, en het zou weinig moeite kosten, enkele zeer donker uitzienende posten op zijn debezijde te plaatsen. Zoo gaat het, om althans iets te noemen, veelal gepaard met een willekeur die zich niet stoort aan van elders gegeven normen en die dan ook niet zelden uitloopt op een eigenswijsheid, die maar al te dicht bij de dwaasheid woont. Zoo kenmerkt het zich telkens weer door een aangeboren hoogmoed die, geen objectief gezag boven zich erkennend, daardoor de gezonde ontwikkeling van het geestelijk leven schaadt en onderdrukt, terwijl het juist de pretentie voert, deze te willen bevorderen. Waar dan nog blijkt dat het, in zijn loochening van allen voorwerpelijken, dat is in den grond der zaak van God zelf gelegden band, zoo verwoestend inwerkt op het ge-

toch niet, dat de wetenschap natuurlijk de „echte”, de „ware”, naar onze overtuiging, tot God voert, omdat ze iets werkelijks, zij het ook ten deele, weet en omdat iets, ook het geringste van de werkelijkheid, meer dan alles van de schijnbare of phaenomenale wereld, ons in gemeenschap brengt met Hem, uit Wien, door Wien en tot Wien alle dingen zijn.

Het relativisme is de ondermijnende ziekte van onzen tijd en wanneer een onderzoeker, als Von Uexküll, onder invloed van de verstikkende autoriteit van Kant het uitspreekt: „in de wetenschap is alles onzeker”, dan staat daar tegenover de innerlijke Christen overtuiging van een harmonie tusschen denken en zijn, als grondslag voor een werkelijk schouwen, zij het ook ten deele en onvolkomen, van de Openbaringen Gods in Schrift en natuur.

De zoo geestige beschrijving van Von Uexküll moge dan ook een niet onjuist beeld geven van wat zich als moderne natuurwetenschap aandient, het moge tevens de taak der ware natuurwetenschap helder ons doen gevoelen.

„Het onderzoek kan niet anders doen, dan dat ze in hare vragen een veronderstelling (hypothese) maakt, waarin het antwoord (these) reeds bevat is”. „De eenige autoriteit, waarop een leerstelling steunt, is niet de natuur, maar de onderzoeker zelf, die zijn eigen vraag zelf heeft beantwoord”.

Maar dan voegt de schrijver er zoo juist aan toe: „Wie straks de verkregen resultaten der natuurwetenschap, in den vorm van leerstellingen in zich heeft opgenomen, en daarmede volgens alle regels der logica weet te speculeren, weet van de natuur nog niets — in ieder geval oneindig minder als elke boer of tuinman, die in dagelijks onmiddellijk verkeer met de natuur staat. Maar boeren en tuinlieden zijn zelf geen natuuronderzoekers, zoolang ze niet de kunst om vragen te stellen verworven hebben.”

In deze verzuchting der relativistische moderne wetenschap, die moe van hare gekunstelde systemen, terugroept naar de natuur, beluisteren wij ook de blijvende plicht voor alle ware natuurwetenschap, namelijk om behalve bewust onderzoek naar hare vooronderstellingen, in voortdurend levend contact te blijven met de natuur, de werkelijke, de door God geschapene. Terug tot de natuur... niet als de uiting van een systeem (naturalisme), van menschen, maar als de roepstem van Hem, die ook daar zich wil openbaren in Christus, in het Woord, waardoor alle dingen zijn gemaakt, waarin was het leven, het licht der menschen. Terug tot de natuur....

F. J. J. B.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN.

De taak der Natuurwetenschap.

IV.

Wanneer dan onze beginselen inderdaad voor ons zoo evident zijn, dan volgt daaruit tweederlei taak. In de eerste plaats zal men toch geroepen zijn voor zich zelf en voor anderen zoo duidelijk mogelijk uiteen te zetten, waarom juist deze denkbeelden en geen andere tot de diepste en zekerste overtuigingen zijn geworden. Dit zielkundig analytisch onderzoek, mits met omzichtigheid uitgevoerd, zal wel ten slotte stuitten op het onontsluisbare geheim van een „zich gedrongen voelen”, „geroepen zijn”, „niet anders kunnen”, maar het zal toch ook verhelderend en ontroerend op ons eigen geloofsbewustzijn inwerken en bovendien ons de mogelijkheid openen met andersdenkenden in wetenschappelijken kring te verkeer en onze vóóronderstellingen met die hunne te meten. Dat daarbij de waarschijnlijkheid groot is, dat sommigen, zich ver van Christus wanende, maar innerlijk reeds door Hem gegrepen en aan Hem verbonden, tot klaarheid kunnen komen omtrent de wezenlijke bron van hun geestelijk leven, weet ik uit mijn omgeving. Vergeten wij toch niet dat ten deele ook door onze eigen schuld zoo vele meer ontwikkelden zich van het Christendom hebben afgewend en vervreemd.

De taal, die wij spreken is voor hen onbegrijpelijk, niet door hun onwil, maar door ons vasthouden aan een eigen vocabulair. Waar onze zendingen onder de heidenen het tot hun plicht rekenen om, met de grootste moeite, de vreemde taal zich eigen te maken en daarin het Evangelie te verkondigen, daar spreken wij zelf, een zendingstaak om ons heen hebbende, een „Gereformeerde sprake”, zoo onbegrijpelijk voor een ieder die er niet mede is opgevoed, dat een gedachtenwisseling, laat staan een invloed op onze tijd- en landgenooten, onmogelijk is.

De tweede taak die uit de bezielende evidenties van een beginsel volgt, toont zich bij de ontwikkeling der wetenschappelijke werkzaamheid zelf. Is het beginsel slechts een nagesproken formule, een zichtbaar uithangbord, in plaats van een onzichtbaar fundament, dan zal het wetenschappelijk systeem bij zijn verdere uitbouw meer en meer het beeld vertoonen van iets anders te zijn, dan dat, waarvoor wij het zelf houden, althans willen uitgeven. Hoe vaak reeds werd dan ook z.g. Christelijke wetenschap op menselijke deducties gebaseerd. Is niet een der treffendste voorbeelden het hardnekkig behouden van de wijsbegeerte van den heiden Aristoteles als grondslag voor het Christelijke denken en wel alleen omdat met eenige denk-

meenschapsleven, dat het niet zelden chaotische wanorde en Babylonische spraakverwarring veroorzaakt. Dat het zichtbare kwaad dat het aansticht, nog niet erger is dan de nuchtere werkelijkheid te zien geeft, is dan ook voor een deel slechts te verklaren uit een eigenaardig corraolief in onze menselijke natuur, waardoor wij nog wel eens terugschrikken voor de uiterste consequenties van onze eigen beginselen. Veel mensen plegen nu eenmaal door de bank radicaler in woorden dan in daden te zijn.

Geen wonder derhalve dat menig gereformeerde met zekere ontsietenis waarnaemt, hoe ook in onze eigen kring dit subjectivisme veler geest heeft en met name op menig jongere sterke bekoring uitoefent. Ernstige waarschuwingen worden van den kansel en in de kerkelijke pers gericht tegen dit opdoemend gevaar, en zeker niet zonder goede reden. Toch ligt er in het optreden tegen dit kwaad evenwel soms iets eenzijdigs, iets louter negatiefs, waardoor het, hoe goed ook bedoeld, wel eens het omgekeerde uitwerkt van wat het beoogt. Hoe noodig het toch mag wezen, elkander voortdurend te wijzen op de troebele bron van de beginselen waaruit het subjectivisme in het algemeen opkomt, dit mag ons toch niet ertoe verleiden, het betrekkelijk goede dat erin schuilt, dood te zwijgen. Reeds de billijkheid eischt dat wij aan dit goede volle recht doen, terwijl bovendien praktische zin ons erop bedacht moet doen zijn, het als aanknooppunt te zoeken om van daaruit deze strooming die zoover afvoert van de zuivere lijn, weder in de rechte d.i. schriftuurlijke bedding te leiden. Negatief dus niet alleen, maar ook positief. Broken niet alleen, maar ook bouwen. Troffel en zwaard.

Doch is er dan toch waarlijk iets goeds in dit subjectivisme? Oordeel zelf, lezer. Ik spreek nu nog niet eens van het betrekkelijk recht dat zij hebben die, min of meer moede van een strak voorwerpelijke, soms wel eens te eenzijdig dogmatische prediking, hun liefde voor de kerk wat bekoeld en hun sympathie voor vrijer geestelijke samenleving wat aangewakkerd gevoelen.

Maar wat van meer belang is: diagenen onder ons die met name op kerkelijk gebied opkomen voor zekere wetten die het subject en het subjectieve heeft, hebben niemand minder dan Calvijn aan hun zijde. Zelfs meen ik te mogen staande houden dat het hedendaagsche subjectivisme, voor een deel althans, de doorwerking is van een reformatoisch beginsel, waarop inzonderheid de man van Genève het rechte licht heeft geworpen. Zeker, ik voeg er aanstands bij: een doorwerking die, tengevolge van tal van vreemde invloeden, is scheef geraakt en ontwaard. Wanneer het beste baderft, wordt het 't slechtste. Doch dit plaatst ons als geesteskinderen van Calvijn juist voor de taak om, voorzoover dit mogelijk is, het kostelijke van het snoede te scheiden. Het is langs dezen weg dat wij zeker inzicht kunnen ontvangen ten opzichte van het onderwerp dat ik in een viertal artikelen hoop te behandelen: kerkelijk leven en christelijke vrijheid.

T. FERWERDA.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Behandeling van de Zending op de Ger. Jongelingsvereniging.

II.

Het staat o.i. wel vast, dat de keuze der onderwerpen niet eenzijdig historisch of theoretisch mag zijn. Over het algemeen wijden onze verenigingen, die de zending behandelen, schier alleen hun aandacht aan de historie. Dit nu levert bezwaar op. De meeste leden hebben niets aan de opsomming van namen van zendingsleiders, zendelingen, zendingsverenigingen, zendingsposten enz., en jaartallen zijn oven spoedig vergeten als aangehoord. Zulk een wijze van behandeling dooft, of tenminste dooft de belangstelling; het wordt dan alles dor en droog, saai en taai. Bovendien biedt zulk een historische inleiding geen voldoende stof voor bespreking. Dat het in strijd zijn zou met het karakter der jongelingsvereniging, zouden wij echter niet gaarne beweren. Nu hebben sommigen geprobeerd deze bezwaren te ondervangen, door het vertellen van allerlei verhaaltjes van ontmoetingen en bekeeringen; doch zoo krijgt men nooit een juist en volledig beeld van de zending; het vervalscht zelfs de voorstelling van de zending, die wij moeten hebben; het houdt ook de jongelingen oppervlakkig en drijft ze in den methodistischen hoek. Daarmee willen wij niet gezegd hebben, dat dergelijke verhalen geheel achterwege moeten blijven, maar zij mogen slechts dienen ter illustratie van moeilijke punten, gevaren, uitreddingen en zegenrijke vruchten.

Heeft men zich te wachten voor eenzijdig historische behandeling, ook hoede men zich voor de fout alleen te willen theoretiseeren. Prachtig geeft het schijnbaar voorbeeld, want bij een principiele of theoretische behandeling is er meer stof tot bespreking; over de principe's zijn sommigen al heel spoedig klaar met hun oordeel, terwijl als het op feiten aankomt de onkundige stommetje spelen moet. Het behoeft zeker echter geen betoog,

dat het onmogelijk is zonder kennis van zaken over de verschillende principe's te oordeelen. Men kan er wel wat over praten, maar de wijze van behandeling werke dit oppervlakkig en onverantwoordelijk doen niet in de hand. En dan zwijgen wij er nog van, dat de uiteenzetting der beginselen onvruchtbaar wezen zal, indien er niet het licht der historie op valt.

Het zal dus gewenscht zijn, dat men de historie met de theorie huwe; men behandelde de geschiedenis zoo, dat de beginselen duidelijk uitkomen. Geen dorre opsomming van feiten en getallen mag worden gegeven, wat trouwens totaal nutteloos is; doch men kiese als regel een geschiedkundig onderwerp, dat ons de verwerkelijking van één of meer beginselen toont. Zeer gemakkelijk is dit niet, maar toch niet onmogelijk, en in elk geval belangrijk en vruchtbaar. Men ziet dan de principe's levend worden en vruchtdragend zijn; de feiten bewijzen het in aantrekkelijke illustratie, welke machtige problemen zich hier voordoen. Men kiese dus zijn uitgangspunt in de geschiedenis, en zette deze in verband met de vraagstukken, die eraan ten grondslag liggen. Dit zal nog leerzamer worden, indien men met vergelijkingen en tegenstellingen weet te werken; het zal het inzicht verhelderen en de aandacht gaande houden, indien zij aantoonen, hoe het in die bepaalde periode anders (beter of minder goed) toeging, dan in een andere (vroegere of latere) periode.

Natuurlijk zal men zich niet slaafs aan dezen regel kunnen houden; er zijn vraagstukken, die een afzonderlijke behandeling verdienen, b.v. kerkelijke of genootschapszending, landontginning, medische dienst enz., doch ook in dit geval mogen de voorbeelden ter toelichting allerminst ontbreken. Dus geen oppervlakkige vertellerij, evenmin een droge betoogrij, maar beiden: vertellen en betoogen in gelukkige eenheid saangevat, zal wel de methode van de behandeling der zending zijn.

Vraagt men naar de stof die moet worden behandeld, dan zijn wij van gedachte, dat het wenschelijk is den loop der historie te volgen, maar vooraf te onderzoeken, wat de Schrift van de zending leert. Wij achten het alzo niet goed, alleen de tegenwoordige zending te nemen, en de zending in het verleden een plaatsje te geven bij de kerkgeschiedenis; zoo krijgt men geen overzichtelijk geheel, en komt de oude zendingshistorie onwillekeurig in het gedrang.

Wij stellen het ons als volgt voor: eerst wordt een inleiding gegeven over de zending in de H. Schrift; daarna wordt de geschiedenis en vooral ook de methode der zending in den na-apostolischen tijd geschilderd; eindelijk moeten de twee hoofdpunten uit de Middeleeuwen naar voren gebracht, n.l. de zending onder de Germanen (o.a. Bonifatius) en onder de Mohammedanen (Raymond Lullus). Wij zouden het ook niet ondienstig achten, indien na de bespreking van de zending in de H. Schrift een aparte inleiding werd gegeven over de Geref. beginselen der zending, gelijk die te vinden zijn in de Acta der Generale Synode van Middelburg 1896, De Macedoniër, Januari 1912, J. H. Gunning Hedendaagsche zending in onze Oost (2e druk); doch het is natuurlijk ook goed, deze beginselen te behandelen, als men aan de uiteenzetting der Geref. zending is toegekomen.

Aan de zending der Ger. Kerken in Ned. O. Indië in de 17e en 18e eeuw moeten twee inleidingen worden gewijd; wegens de belangrijkheid en uitgebreidheid zullen ook meerdere inleidingen noodig zijn voor de Zendingsgenootschappen, hun ontstaan, beginselen en actie in ons land, en hun arbeid op Java en de Buitenbezittingen; is er bijzondere voorkeur, dan is er natuurlijk niets op tegen één of meerdere der genootschappen afzonderlijk te behandelen.

Naar ons gevoelen beperke men de onderwerpen na de Middeleeuwen tot de zending van ons land; als men zijn taak heeft afgewerkt kan het nuttig zijn een terrein buiten onze koloniën te behandelen, b.v. de zending in China of Korea.

Als Nederlanders onderzoeken wij eerst het werk in onze bezittingen, maar als Geref. Nederlanders vragen toch bovenal Midden-Java ten Zuiden en Soemba onze aandacht, belangstelling en toewijding. Overvloedige stof wordt geboden o.a. door de artikelenreeks van ds. Bakker in „De Macedoniër” 1912 en van ds. Pol 1920 en 1921, over Midden-Java, terwijl ds. Hangelbroek een boek over Soemba uitgaf, en ds. D. K. Wielenga vele artikelen erover schreef in verschillende jaargangen van „De Macedoniër”.

Eindelijk geve men ook over enkele onderwerpen een afzonderlijke inleiding, b.v. schooldienst, medische dienst, de Ned. Zendingsstudie-Raad, Bijbel- en tractaatverspreiding, Zendingsconsulaat, enz.

Wij gelooven, dat het na het bovenstaande niet meer noodig zal zijn een rooster van de te behandelen onderwerpen te geven; staat men er echter op, dan zijn wij daartoe nog bereid, indien de redactie geen bezwaar maakt tegen het innemen der kostbare plaatsruimte.

In een slotartikel hopen wij nog een model-schets te plaatsen. Daar ons blad geen zendingsblad is, kan ik slechts één schets als voorbeeld geven, maar ik ben bereid in het Geref. Jongelingsblad of in een ander, bepaald zendingsblad, een

heele reeks te geven. Een opgave van eenige literatuur hopen wij aan ons laatste artikel toe te voegen.

A. J. P.

J. D. WIELENGA.

N. B. In de „N. Holl. K.” bespreekt (ds.) W. B. (reukelaar) ons stukje over het ontslag van dhr. Dijkema. Hij weersprekt onzen indruk, alsof de deputaten niet met het noodige beleid te werk zouden zijn gegaan en „vermoedt, dat ds. Wielenga weinig moeite heeft gedaan om zich aan dien indruk te ontworstelen”. Als wij ons maar tot de deputaten om inlichtingen hadden gewend, dan zou die indruk wel overwonnen zijn geworden. Ik kan ds. B. W. de verzekering geven, dat ik mij zacht heb uitgedrukt, toen ik sprak van „een indruk”, en dat deed ik opzettelijk, omdat het er mij niet om te doen was, om de deputaten hard te vallen. Daarbij heb ik wel inlichtingen ingewonnen, zij het ook niet bij de deputaten; voordat ik het artikel naar de drukkerij zond, heb ik het laten lezen door iemand, die zeker evengoed op de hoogte is als de deputaten; zijn er geen drie zendingen met verlof in ons land, en ook de heer Dijkema zelf, om mij tot één van hen om inlichtingen te wenden? Ik moe' dan ook mijn „indruk” handhaven, want het stukje van ds. W. B. heeft mij niet van dwaling overtuigd, en de genoemde feiten zijn niet bestreden. Daar de redactie een debat over zendingskwesties in een niet-zendingsblad als „De Reformatie” niet wenschelijk acht, moet ik het bij deze opmerking laten.

W.

De noodtoestand van den Evangelisatie-arbeid in Duitschland.

Onze oproep vond weerklink.

Dankbaar vermeld ik de volgende giften voor de Breslauer Stadtmission:

Van B. L. te G. 100 mark; A. L. te V. f1; W. B. te R. 500 mark; M. v. d. S. te D. f250; J. F. de V. te A. f5; K. B. B. te d. S. f1; W. v. W. te d. H. f250; J. H. M. te A. f5; L. S. te A. f5; N. A. te S. f1; W. H. te H. f1; F. te A. f25; P. F. v. d. S. te H. f2; A. E. te V. f1; G. v. d. K. te E. f10.

B. WIELENGA.

LITERATUUR EN KUNST.

De moderne roman.

II. De auteurs.

In mijn vorig artikel wees ik er op, hoe de moderne roman in de beginselen die hij voorstaat spiegel is van zijn tijd; hoe hij de absolute vrijheid van handelen opzocht voor de moderne jonge vrouw en het doen schildert als den weg, die naar de verwezenlijking van dit ideaal voert.

Nu ligt in deze zoo speciale strekking en in de duidelijk uitgesproken bedoeling een aanwijzing, in welke richting we de auteurs van den modernen roman moeten zoeken. De gloed van overtuiging, die u van schier elke pagina tegenschittert, zegt u, dat die auteurs geen belangeloze toeschouwers zijn, die een proces beschrijven, dat zich voor hun oogen voltrekt, maar dat ge hier te doen hebt met een opzettelijk bedoelde weergave van eigen beginselen. De schrijvers moeten menschen zijn, die zelf leven in die vrijheidsgedachte en haar een onmisbare levensfactor achten. Eenmaal zoover, ligt de conclusie voor de hand: de auteurs zijn zelf jonge modernen, die in haar boeken gestalte geven aan heur eigen wenschen, ze als het ware objectiveren, door andere personen dragers ervan te doen zijn.

Inderdaad zijn vele nieuwere romans door vrouwenhand geschreven; in elk geval hebben de sterkst sprekende typen een vrouw tot auteur.

Schrijfsters als Emmy van Lohorst, Jo de Wit, Julia Frank, Albertine Draayer—De Haas, Elisabeth Zernike hebben zich alle aan de moderne romankunst gewijd en goede vertegenwoordigers van de soort geleverd. En dan zijn er nog heel wat meer vrouwelijke auteurs, die niet zoo ver gaan als de genoemde, maar toch ook in hetzelfde genre werken.

Trouwens, het is heel opmerkelijk hoe vele schrijfsters onze tegenwoordige literatuur-geschiedenis vermelden moet. Al zijn ze niet alle romanschrijfsters (gelukkig niet!) en behooren ze dus in een artikel als dit niet te worden aangehaald, ik veroorloof mij toch in dit verband op het verschijnsel in 't algemeen te wijzen en even er over te spreken. Wanneer ik slechts de bekendste noem krijgt ge al een heele rij: Augusta de Wit, Marie Metz—Koning, Margo Antink, Anna van Goch—Kaulbach, Anna de Savornin Lohman, Jeanne Reyneke van Stuwe (Mevr. Kloos), Ina Boudier—Bakker, Top Naef (Mevr. v. Rhijn—Naef), Carry van Bruggen, Annie Salomons, Sara Bouterse. En dan zijn er nog vele minder bekende te noemen als Marie Gijzen, Marie Koenen, Nine van der Schaaf. Al deze auteurs schreven prozawerk. Maar naast haar staat een heel getal dichtersessen, van wie ik slechts noem: Hélène Swarth, Mevr. Roland—Holst, Marie Boddaert, Albertine Steenhoff—Smulders, Jacqueline van der Waals. (Sommige van haar gaven ook prozawerk, gelijk enkele der straks genoemden tevens verzen hebben geschreven). Zulk een veelvuldigheid kan niet toevallig zijn; er moet een